

E- **KULTUROLOĢIJA.** Materiālu sagatavoja Andrejs Mūrnieks

1. tēma: „Kultūras jēdziens” Uzdevumi.

1. apakštemats. Kultūras jēdziena daudzveidīgais lietojums.

- 1. uzdevums.** 1) Uzrakstiet visus iespējamus vārdus, jēdzienus un vārdu savienojumus, kuros ikdienas valodā parādās ‘kultūra’, vai tā sakne kultūr-; kult-;
- 2) Grupējiet vārdus tabulā pēc tā, kādai jomai tie atbilst!

- 2. Uzdevums.** 1) Nosaucite un raksturojiet fizisko spēju (ķermeņa) attīstīšanas veidus dažās sabiedrībās. 2) Nosauciet un raksturojiet garīgi fizisko spēju attīstīšanas veidus dažās sabiedrībās. 3) Nosauciet un raksturojiet tikai garīgo spēju attīstīšanas veidus dažās sabiedrībās (senatnē un mūsdienās).

- 3. Uzdevums.** 1) Veiciet klasē aptauju, piedāvājot atbildēt uz jautājumu: cik procenti kultūrā būtu jāatvēl kultūras mantojuma saglabāšanai un cik procenti jauninājumiem, lai kultūra saglabātu savu identitāti; 2) Aprēķiniet vidējo rezultātu!

- 4. Uzdevums.** 1) Nosauciet dažas parādības kultūrā (simbolus, rituālus, mākslas darbus vai veidus, vārdus vai priekšmetus), kuru nozīme laika gaitā ir mainījusies vai tikusi izkropļota. 2) Pārrunās mēģiniet noteikt iemeslus, kāpēc tas ir noticis.

Uzdevumi ar komentāriem skolotājam

1. Radošais uzdevums: 1) Uzrakstiet visus iespējamus vārdus, jēdzienus un vārdu savienojumus, kuros ikdienas valodā parādās 'kultūra', vai tā sakne kultūr-; kult-;!
2) Grupējiet vārdus tabulā pēc tā, kādai jomai tie atbilst!

Uzdevuma komentāri, uzdevuma gaitas apraksts: 1) skolotājs izdala skolēniem nelielas lapiņas un aicina uzrakstīt līdz 10 dažādus vārdus un vārdu salikumus, t. sk., iestāžu nosaukumus, kuros parādās vārds kultūra vai tā sakne. Skolēni raksta 5 minūtes. Tad skolotājs noskaidro – kuram ir izdevies uzrakstīt visvairāk vārdu un aicina šo skolēnu nolasīt uzrakstīto. Pārējie saņem uzdevumu savās lapiņās nosvītrot tos vārdus, kurus ir uzrakstījuši, bet kurus pirmais skolēns jau nosaucis, lai varētu papildināt ar vēl neminētiem. Pēc tam skolēni papildina pirmā skolēna teikto (uzdevuma variants – skolotājs raksta nosauktos vārdus uz tāfeles un tos jau grupē zināmā kārtībā, cits variants – skolēni pieraksta vārdus, kas atbilst uzdevuma nosacījumiem, savās kladēs, lai pēc tam grupētu pēc principiem, ko piedāvās skolotājs). 2) Skolotājs un skolēni secina, ka daudzi no nosauktajiem vārdiem attiecas uz dažādām atšķirīgām dzīves jomām. Šis jomas mēģina definēt. Atbilstoši tam tiek izveidota tabula, tajā tiek sarakstīti nosauktie vārdi.

2. Uzdevums. 1) Nosaukt un raksturot fizisko spēju (ķermeņa) attīstīšanas veidus dažās sabiedrībās. 2) Nosaukt un raksturot garīgi fizisko spēju attīstīšanas veidus dažās sabiedrībās. 3) Nosaukt un raksturot tikai garīgo spēju attīstīšanas veidus dažās sabiedrībās (senatnē un mūsdienās).

Uzdevuma komentāri. 1) Pirmajā gadījumā skolēni var minēt sportu, taču šeit būtu jāprecizē, jo ir sporta veidi, kuros dominē garīgo vai garīgi fizisko spēju izmantošana (šahs, dažādas sacensību spēles). No citām kultūrām raksturīgs piemērs var būt, piemēram, bruņinieku turnīrs viduslaikos. 2) Garīgi fiziskās spējas attīsta, piemēram, balets Eiropas kultūrā, medības – pirmatnējā sabiedrībā; 3) garīgo spēju attīstīšana – šahs Indijā (vēlāk Persijā), grāmatu lasīšana u.tml. Jāpaskaidro, ka visus trīs veidus nevar strikti nodalīt (piemēram, kara spēles).

Uzdevumu var modificēt, piemēram, palūgt nosaukt parādības, kas pieder pie 1) subjektīvām un ideālām kultūras formām (piemēram, vērtības – tādas kā brīvība, drosme,

atbildīgums, idejas – patiesība, Dievs, skaistums); 2) objektīvām, materiāli konstatējamām (rīki, gleznas, ēkas, teksti) un 3) tādām formām, kur subjektīvais un ideālais ir savijies kopā ar objektīvo, fiziski konstatējamo (piemēram, ģimene, valsts, baznīca. Ģimene ir ne vien dažu cilvēku (radnieku) grupa, bet vienlaikus arī šo cilvēku pārliecību, vērtību priekšstatu kopums par ģimeni, kas liek viņiem turēties kopā un nosaka viņu savstarpējās attiecības un uzvedību; valsts ir ne vien teritorija un cilvēki, bet arī šo cilvēku uzticība un lojalitāte valstij utt.). Tātad kultūrā nemazāk svarīgas par ārēji konstatējamām parādībām, ir tādas parādības, kas skar cilvēka iekšējo pasauli, apziņu (domu, ideju, vērtību un priekšstatu pasauli).

3. Uzdevums: *1) izdarīt klasē aptauju, piedāvājot atbildēt uz jautājumu: cik procenti kultūrā būtu jāatvēl kultūras mantojuma saglabāšanai un cik procenti jauninājumiem, lai kultūra saglabātu savu identitāti; 2) aprēķināt vidējo rezultātu!*

Uzdevuma komentāri. Pēc skolēnu aptaujāšanas un vidējā rezultāta aprēķināšanas, var nolasīt skolotāja materiālā tālāk sekojošo tekstu par J. Kursītes viedokli un salīdzināt ar iegūto klases viedokli.

4. Uzdevums. *1) Nosauciet dažas parādības kultūrā (simbolus, rituālus, mākslas darbus vai veidus, vārdus vai priekšmetus), kuru nozīme laika gaitā ir mainījusies vai tikusi izkropļota. 2) Pārrunās mēģiniet noteikt iemeslus, kāpēc tas ir noticis.*

Uzdevuma komentāri. Viens no piemēriem simbolu nozīmes izkropļojumam var būt, piemēram, svastika senajiem āriešiem un tās deformācija mūsdienās – kļūstot par negatīvu simbolu sakarā ar kāškrusta izmantošanu nacisma ideoloģijas simbolikā. Vārds mūzika (*muzikon*) sākotnēji nozīmēja dieva Apollona pavadoņu mūzu kopumu (kori), kuru aizbildniecībā atradās mākslas uz zinātņu nozares. Mūsdienās ar šo vārdu saprot tikai skaņu mākslu.